

KOČKY BY KUPOVALY MYŠI

H. U. GRIMM

Černá kniha o krmivech pro zvířata

o výrobě krmiv pro vaše mazlíčky

Kočky by kupovaly myši

KOČKY
BY KUPOVALY
MYŠI

ČERNÁ KNIHA
O KRMIVECH PRO ZVÍŘATA

Hans-Ulrich Grimm

PRAGMA
HODKOVIČKY

Hans-Ulrich Grimm

KOČKY BY KUPOVALY MYŠI

Černá kniha o krmivech pro zvířata

PRAGMA, V Hodkovičkách 2/20, 147 00 Praha 4

Překlad Ivana Krausová

© 2010 by Hans-Ulrich Grimm

© PRAGMA, 2013

ISBN 978-80-7349-375-2

Obsah

1. Nesprávný sáček

Reklama a pravda o výrobě krmiv 9

Jak Whiskas dělá krásná zvířátka / Dobrá pověst nechvalně známého obchodu / Slovo odpad nechtějí ani slyšet / Lehká mystifikace: jak zmást zákazníky / Žádná šance původcům chorob / Dlouhá cesta krmiv a sklon ke kažení

2. Botox pro boxery

Člověk a zvíře se sobě přibližují 28

Kočka jako erotický symbol / Nová láska Čtřanů ke psům / Když Rex přijde do puberty / Doggy-Wellness: odpočinek pro psi duši / Ať to stojí, co chce / Tiché umírání v německých obývacích / Nepřítel domácího zvířete je jeho majitel

3. Zhnusení volají fuj

Jak si chce branže znovu napravit reputaci . . . 41

Vedoucí jatek je trochu ustaraný / Všechno bude dobré / Dole u kanálu to poněkud páchne / Proměněná podstata: masokostní moučka nemá obličej / Jak se lék na spaní dostává do krmiv pro psy? / Kaly z čističek do krmiva: když ziskuchtivost převažuje nad morálními zábranami

4. Tlustý pes

Nové nemoci zvířat 56

Bojový pes slábnul víc a víc / Alergie, vysoký tlak, rakovina: zvířata trpí jako lidé / Mazlení a chroustání / Trpasličí křeček a otylost / Když se z masového chovu dělá špatně / Nemoc z chemie v krmivu?

5. Peníze nesmrdí

Celosvětové kšeftování s krmivy 70

Elegantní prospekty a tabule od designéra / Superkoncern: od masa do hamburgerů až po zdechlinu kočky / Vše čistě oddělené / Krize? Jaká krize? / U Lidla je mléko pro kočky dražší než trvanlivé mléko pro lidi / Fantastické zisky díky morčatům, andulkám, psům

6. Válka nebo mír

Jak se domácí zvíře stalo

partnerem člověka 84

Smrt pejska krále hrozně rozesmutnila / Proč falcký hrabě Hermann jednou musel nést psa / Kočka jako bohyně / Ostří psi svobodného pána Dobermanna / Německý, němečtější, německý ovčák / Jako pes katastrofální, jako člověk nenahraditelný

7. Modré pysky

Chemické přísady v krmivu ohrožují zdraví . . 98

Apatie místo říje: co se s tou fenou děje? / Barvy pro ryby / Kyselina: útok z misky / Když chemická chuť vypne instinkty – a proto zvíře kvůli ní tloustne / Intenzifikace chutí, sladidla, aromatické látky: informace na nálepce bohužel zakázaná

8. Smrtící původci

Jak nesprávné krmení zvířat

škodí i člověku 119

Jak se ten bacil dostal do bavorské pitné vody? / Sedlák bez úcty / Děti umírají po požití hamburgeru / Kdo z vesnice má ten nejhezčí americký bourák / Moc drahé: krávy se nesmí pást / Ani u biofarmáře není všechno přírodní

9. Jako na divokém Západu

Skandály kolem krmiv a jejich příčiny 136

Poplach kvůli dioxinu: Čína a Korea zastavují dovoz / Jak malá tavírna tuku dvakrát vyvolala velký skandál kolem krmiv / Mafie kšeftující s masem a pedofilové / Ó, bizarní Belgie / Model pro Evropu? / Nikdo za nic nemůže / Křivolaké cesty krmiv

10. Papoušci a služebníci

Znalci a jejich sponzoři 152

Noc na zámku Hellbrunn / Posluchárna jako předváděcí místnost / Sympatická dáma se dvěma funkcemi / Celý svět výživy zvířat – s přátelskou podporou průmyslu / Profesori jsou jednotní: průmyslové krmivo je nejlepší

11. Dvojsečná zbraň

Nová nebezpečí chemikálií

ovlivňujících hormony 169

Tajemství transsexuálních ryb / Proč loď musí v noci na jezero? / Co dělá sója v krmivu? / Hormony a kyčelní kloub psa / Zločinní zemědělci a jejich zakázané prostředky / Všechno v pořádku s marénou v baru U Piráta

12. Obtížné dýchání

Špičková technika v krmivu:

je to v pořádku? 189

Jak se jedno pole stalo případem pro ochranu státu / Genetická strava zadními dvířky / Báječný svět: co všechno produkuje snaživé bacily / Proč umřely krávy hesenského zemědělce? / Pro pejska chutná masová náhražka ze zemního plynu / Budoucnost už začala

13. Zářící oči

Hledání lepších krmiv 209

Alergie na chemii – co by měl Rocky vlastně žrát? / Proč musí Tereza uprostřed noci na horu? / Sýr, který dělá člověka šťastným / Varování před přemírou vitaminů / Hnutí „víc kostí pro psy“ se rozšiřuje / Co dává labužník svému zvířeti

1.

NESPRÁVNÝ SÁČEK

REKLAMA A PRAVDA O VÝROBĚ KRMIV

*Jak Whiskas dělá krásná zvířátka / Dobrá pověst
nechvalně známého obchodu / Slovo odpad nechtějí
ani slyšet / Lehká mystifikace: jak zmást zákazníky /
Žádná šance původcům chorob / Dlouhá cesta krmiv
a sklon ke kažení*

Je to krásná země, země, odkud přichází Whiskas. Jsou tam potůčky a louky a stromy a maličké domečky. Nad vším se však tyčí velká věž.

Není to věž kostela, ale továrny a jsou na ní zobrazení kočka a pes, také je na ní napsané Whiskas a Pedigree.

Mají tady zvířata moc rádi, dokonce postavili malé penziony pro kočky a psy se zářivě bílými zdmi, červenými střechami a plotem kolem dokola.

Už zdaleka je vidět, jak tam vesele řádí zvířata, testující krmivo podniku.

I k lidem jsou tady velmi pohostinní. Návštěvníci jsou vítáni, smí procházet skleněnými dveřmi, recepční

je přátelsky zdraví ve vstupní hale, kde je také vyvěšený velký plakát s reklamou na Whiskas, vedlejší plakát hrdě hlásí, že je firma sponzorem televizního programu „Peskočkamyš“.

Ve vitríně jsou vystavené všechny ty fantastické výrobky: Whiskas, Kitekat, Trill a Pedigree. Vlastně všechno, co má jméno ve světě psů, koček a andulek. I slavné Chappi se tady vyrábí, proto se podnik v okolí nazývá „fabrika Chappi“.

Ve skutečnosti se nazývá Masterfoods a po celé zeměkouli dělá báječné kšefty.

Láska lidí ke zvířatům je skutečně výnosný obchod.

Prodej krmiv pro domácí zvířata kvete a orientuje se na stále luxusnější výrobky. Velké firmy jako Nestlé Purina a Royal Canin se rvou o vedoucí pozice. Pánečky a paničky svádějí neustále novými kreacemi. Zřejmě na ně mají peníze. Zvláště úspěšný je segment za vysoké ceny, jak říká jedna znalkyně této branže. Platí zásada: „Luxus pur.“

Pro zvířata nic není drahé. Žije z nich jeden celý obor a žije si královsky.

Vznikají nové speciální obchody, hotely pro psy se starají o čtyřnohé miláčky, psychologové pečují o jejich citlivé duše (viz kapitola 5). Zvíře se stalo partnerem mnohých lidí, kteří se k nim chovají jako ke svému příteli – nebo dokonce jako k životnímu partnerovi (viz kapitola 2).

Chtějí, aby se jejich zvíře mělo dobře. Za pytel granulí rádi dají víc než za kilo hovězí pečeně.

Je to i obchod s důvěrou. Kdo své zvíře miluje, ten chce samozřejmě vědět, jestli je pravdivé všechno to, co

slibuje reklama: v plechovkách i sáčcích jen to nejlepší. Neexistuje nic zdravějšího než Chappi a Whiskas.

Centrála Masterfoods je v Americe, německé hlavní sídlo ve Verdenu na řece Alleře, městečku s 28 000 obyvateli, 43 km na jih od Brém.

Barbara Grewe chce vidět, jak se vyrábí krmivo pro její miláčky. Její kočky Kitty a Felix dostávají Whiskas prakticky od narození a prospívá jim. Vyrostly z nich parádní kousky. „Co si víc přát,“ říká Barbara Grewe. Přijela z Twistingenu, městečka s 13 000 obyvateli, 70 km na jih odtud.

Návštěvníky provádí pan Meier. Friedrich Meier v bílém plášti budí důvěru. Na hlavě má bílou helmu. Je bezpečnostní inženýr. I návštěvníci si musí obléct bílé pláště, nasadit bílé helmy. Kvůli bezpečnosti a hygieně.

Pan Meier provádí závodem. Napřed obrovskou kanceláří, kde sedí i vedoucí, kdykoli ochotní naslouchat zaměstnancům. To je takový americký princip. Masterfoods je přece americká firma.

Pak se dveřmi projde do výrobního prostoru. U dodací rampy se pan Meier zastaví. Sem přijíždějí nákladní auta s obrovskými přívěsy. Dnes zřejmě přivezli maso, na autech je napsané „Maso Badenhop“. To je obchodník z okolí, říká pan Meier. Podle vlastní reklamy je Badenhop dodavatel pro průmysl domácích zvířat s „mezinárodními kontakty“.

Přímo ve výrobě jsou běžící pásy, plničky a baličky. Konzervy lítají sem a tam. Pára syčí. Pásy běží. Maso padá z trysek, načervenalé, krémové nebo z průhledných trubek, jako míčky při tahu loterie, do kon-

zerv a misek. Nahoru se stříkne „omáčka“. Někdy barevná, někdy průhledná. Tady se plní krmivo Whiskas, Cesar, Sheba.

Panuje zde hrozný hluk. Pracovníci v kombinézách musí nosit ochranná sluchátka. Moc příjemně to zde nevoní.

Tabule všude hlásají obchodní cíle, připomínají hygienické předpisy a varují před bakteriemi, které se sem mohou kdykoli dostat. Jeden plakát např. varuje před bakterií *Clostridium botulinum*, hrůzu nahánějícím bacilem, který produkuje „neurotoxin“, nejhorší bakteriální jed, jaký lidstvo zná. Vyskytuje se hlavně v konzervách, protože se dobře rozmnožuje pod vrstvou vzduchu. Když se dostane do továrny, dá se to srovnat s nejhorší havárií atomové elektrárny, s tím nejstrašnějším neštěstím. Firma by ho zaplatila hodně draze.

Proto se těmto původcům nesmí dát sebemenší šance. To zajišťují obrovské, uvnitř sterilizované nádrže při přesně 127,8 °C. Krmivo pro psy má být na-prosto nezávadné.

Ačkoli pro psa vůbec není tak důležité, jestli jsou ty věci hygienické a zdravotně nezávadné. Pes má vlastně raději něco trochu hnusného. Pes, míní pan Meier, by nejraději žral syrové, maso by zahrabal a vyhrabal ho tak za půl roku. Ale to samozřejmě nejde, v tom ho nemůžeme podporovat. „Mrchožrout,“ říká pan Meier, jinak velmi přátelský a pozorný, skoro trochu pohrdavě.

Na takového psa firma samozřejmě nemůže brát ohledy. Konec konců si krmení nekupují psi, ale jejich majitelé a ti raději chtějí pro svého miláčka gurmán-

skou pochoutku s rýží a garnáty než zkažené maso ze zahrady.

V hale dekorativně stojí dvě velké nádrže. Jedna je plná oranžových kousků: mrkev, jeden, dva metráky. Nějaká továrna na zpracování mrkve je vyřadila, pro člověka nebyly dost dobré.

Druhá nádrž obsahuje světle růžové lesklé kousíčky. Plíce, vysvětluje pan Meier. Na nádrži visí tabule: „Category 3 Animal By Products. Nevhodné jako lidská potrava.“

Odpad potravinářského průmyslu, jak je zřejmé.

„Nemluvte o odpadu,“ říká pan Meier. „To nás bolí.“

Výrobci krmiva pro zvířata dbají velmi pečlivě na to, aby se výrobky pro naše domácí zvířata, v televizi vychvalované v drahých reklamách, nedávaly do souvislosti s odpadem. Za tu reklamu vydávají miliony, aby zákazníci dobrovolně platili za kvalitní krmivo. Kdyby věděli, že je v konzervách nějaké svinstvo, sotva by za něj vyhazovali peníze.

Přitom na tom není nic hrozného, když zvířata dostávají to, co člověk nepotřebuje. Vždyť odjakživa zvířata krmil tím, co zbylo. Pes a kočka dostali zbytky od oběda, i prase žralo zbytky.

Dnes už jsou výrobci krmiv opatrnější, po leckterém skandálu s potravinami, např. nemoci šílených krav (BSE).

Spotřebitelé se najednou začali zajímat o krmiva pro zvířata. Když se celé měsíce ve zprávách potácely krávy na vratkých nohách a poprvé padlo světlo do tmy stájí, slovník se obohatil o výrazy jako „kostní moučka“ a „krevní moučka“.

Šlo o dioxin, ilegální hormony a „mafii“.

V takových případech se dá do pohybu celá lavina. Mediální mašinérie se rozjede, zavírají se stáje, politici pronášejí před kamerami ostrá slova. Zákony se zpřísnují. Agrární lobby slibuje zlepšení v televizních debatách.

Najednou se dostane do povědomí národa, aspoň na krátkou dobu, že prase a kráva (přitom se hned vybaví rízky, svíčková a jogurty) nežere jen trávu, seno a řepu, ale i divné směsi z mysteriózních zdrojů. A že se v této branži poctivý chovatel může rychle změnit v nebezpečného traviče. A někdy mají normální supermarkety jako Lidl, Tengelmann, Kaufhof, Metro, Rewe a Edeka neprůhledné vazby na kriminální mafii (viz kapitola 9).

To vše je dost nechutné.

V těchto mediálních skandálech jde většinou o zvířata, která veřejnost zná hlavně v podobě řízku, roast beefu a grilovaného kuřete.

Přitom se čtenář a divák moc nedoví o tom, čím je krmí.

Na to někdy padne paprsek světla, když se média vrhnou na témata, jako je jateční odpad a zkažené maso a to, co všechno se nemá prodávat jako potravinu, ale nanejvýš se může zpracovávat jako krmivo.

Výrobci krmiv samozřejmě nebyli zapleteni do žádných skandálů. Zatím se mohli distancovat od kriminálníků, výrobců jaderných krmiv. Ještě stále nosí bílou vestu.

Takže se miliony na reklamu zatím vyplatily. Kdo za ni pořádně platí, toho si média předcházejí. Vše pohoršlivé a nechutné raději zametou pod koberec.

Dobrá pověst uklidňuje branži i zákazníky.

Paničky a pánečci si oddechnou, kocour spokojeně přede.

Pro svou pověst tato branže opravdu udělala hodně. Spustila nejen reklamy v televizi, ale publikovala i v odborných časopisech pro milovníky zvířat. Podporuje spolky a ochránce zvířat. A co je nejdůležitější: pořádně kasírují i odborníci, veterináři a profesori. Žádná jiná oblast zřejmě není tak postavená na sponzorech jako léčení a výživa zvířat (viz kapitola 10).

Takže publikum dál věří ve vysokou jakost krmiva pro psy a kočky a že by v případě hrozícího zchudnutí samo mohlo sáhnout do police s konzervami, které tak milují jejich čtyřnožci.

Na vrátnici podniku Chappi sedí muž, strážce této víry. O jakosti surovin se jen rozplývá chválou: „To je lepší maso, než si dopřáváte sami.“

„Používáme suroviny, které můžete najít ve vybrané restauraci,“ říká Ken Wilks, zástupce vedoucího prodejce americké značky Merrick Pet Care v Amarillu v Texasu, reportérovi zpravodajské agentury *Associated Press*.

V brožuře pro milovníky zvířat se píše: „Maso pochází jen ze zvířat, které by mohl požit i člověk.“ A proto velmi doporučuje hotové krmivo. („Ať sáhne k hotovému krmivu ten, kdo má rád svou kočku.“)

Pravda ale vypadá trochu jinak.

Takové řeči nejsou ničím jiným než reklamním pohybem marketingu. S tím se průmysl ani moc netají, aspoň ve své branži.

Co mají lidé rádi, nemusí mít ráda zvířata. To ví pan Meier z firmy Masterfoods a ví to i jiní odborníci z oboru.

Pro zvířata platí úplně jiné zákony chutnosti: „Zvířata přece žerou i to, co lidé považují za nechutné (např. průmyslové krmení, trávu, zvratky, odpad a dokonce i výkaly a mršiny). Domněnka, že jsou potraviny nadřazené krmivu, je relativní.“ To se píše v tlustém, dvou-svazkovém díle, které nechal renomovanými odborníky napsat výrobce krmiv Hill's a které se dnes považuje za standardní dílo o výživě zvířat. Název: „Klinická dietetika pro malá zvířata.“

V kapitole „Komerční výroba krmiva pro domácí zvířata“ jde o nefalšovaný původ obsahu plechovek a sáčků. A pohádka, vyfabulovaná marketingem, praskne jak bublina. V příručce se např. přiznává: „Při zavádění krmiva na trh se někdy rozšiřují informace o jednotlivých složkách, které zákazníka oslovují. Jsou jednoduché a hodnověrné, někdy však mohou zákazníka zmást.“

Při vymýšlení takových informací je praktické, že zákonodárce nechal těmto básníkům velkou svobodu, např. při výběru slov a výkladu jejich významů.

Dejme tomu slovo „přírodní“, u zákazníků tak oblíbené. Zde platí: „Pojem ‚přírodní‘ není zákonem definovaný, a může se proto používat libovolně,“ jak se píše ve standardním díle firmy Hill's.

Někdy jsou klamné i informace o obsahu, jako např. že by lidé také mohli jíst ty kousky v omáčce. To je pochopitelné, míní příručka výrobce, protože koneckonců mají lidé ty věci kupovat: „Koncept, stojící za

uváděním krmiva na trh, vhodného i jako potravina pro člověka, se zakládá na domněnce mnohých chovatelů, že zvířata potřebují stejné potraviny jako člověk a dávají jim přednost.“

To je samozřejmě nesmysl. Takže není radno dávat na nedělní stůl tyto konzervy, i kdyby spížirna zela prázdnotou. Protože, opět ocitujme ze zmíněné příručky: „Jednotlivé přísady, které má k dispozici průmysl k výrobě krmiva pro domácí zvířata, sahají od nepoživatelných pro člověka až k vhodným potravinám, jaké si lidé kupují v ochodech.“

Řečeno bez obalu: pro výrobu krmiv pro domácí zvířata, jak vědí i odborníci, Nadace testování zboží (Stiftung Warentest), „se používá normální jateční odpad“. To se píše v jejich časopisu v čísle 9/2006.

Samozřejmě je nutné rozlišovat. Jsou velké rozdíly mezi jednotlivými výrobci i výrobky. Bohužel nejsou kupujícímu bezpodmínečně jasné. Konec konců na konzervách není napsané: „Vyrobeno z odpadu“ nebo „Neobsahuje odpad.“

Přitom se z jatečního odpadu vyrábí i produkty značky Masterfoods, tedy Whiskas, Chappi, Sheba, Cesar apod. Podnik používá, jak odpověděl na otázku, „masovou moučku“, vnitřnosti a další „vedlejší produkty, vznikající při porážce, ale nevhodné pro člověka“.

V podstatě není nic hrozného na tom, že zvířata dostávají odpad. Dřív ho dostávala taky. Nicméně se dřív jednalo o zužitkování odpadu na krátkých cestách.

Kost spadla na zem, Rex se na ni vrhnul. Řezníci a rybárny vzadu vysypaly zbytky a lidé si je rozebrali do pytlíků, pro kočku nebo pro psa. V restauracích a hospodách se shromažďovaly zbytky z talířů a sypaly se prasatům do žlabu.

Dnes je všechno velký byznys. Potravu pro lidi i zvířata vyrábějí globální hráči.

Koncerny vyrábějící krmiva jsou pobočky velkých koncernů jako Nestlé a Masterfoods, vyrábějících potraviny (Mars, rýže Uncle Ben's), nebo smíšené koncerny jako Procter&Gamble (Ariel, Pringels, Pampers).

Všechno vyrábějí v gigantickém množství.

I potraviny. A přitom vzniká spousta odpadu: v Německu se ročně zpracovává 6,9 milionů tun masa, z toho 2,1 milionu tun jsou vedlejší produkty, které člověk nemůže nebo nechce jíst.

V celé Evropě činí tento odpad 10 milionů tun.

To znamená: neví se, kam s odpadem.

Na druhé straně je třeba zajistit plynulé dodávky.

Jen v továrně Chappi ve Verdenu na Alleře se ročně vyrábí 330 000 tun krmiv. Tato výroba je elegantním řešením zužitkování odpadů.

A zúčastnění už hledají možnosti zdokonalování.

Ve Vídni vymysleli výzkumný projekt zabývající se proměnou odpadu ve „zdravé“ přísady do krmiv. Tato univerzita s oborem veterinární medicíny velmi úzce a ochotně spolupracuje s výrobcí krmiv i s farmaceutickými koncerny (viz kapitola 10).

Jejich mezinárodní projekt recyklace odpadu se jmenuje „safe-wastes“ a Evropská unie ho podporuje. „Chceme dokázat, že recyklace organického odpadu

není důležitá jen pro zdraví lidí a zvířat, ale také snižuje ekologickou zátěž a náklady," říká prof. Chlodwig Franz, vedoucí projektu.

To zní důvěryhodně. Nicméně se od zákazníka žádá značná míra neochvějné víry. Je-li výroba průmyslově zorganizovaná, stává se řetězec zásobování nepřehledným. Kde se který odpad přimíchává do kterého výrobku je těžko rozpoznatelné – dokonce i pro výrobce. A obtížně kontrolovatelné – např. pro úřady.

Co člověk vidí na vlastní oči, v televizních reklamách, při návštěvě továrny, není ani zdaleka všechno. A už dávno se do krmiva nedává jen mrkev nebo rozšroťované plíce, ilegálními cestami se do něj dostávají i jiné suroviny, někdy i dost nechutné.

Při výrobě krmiv platí stejně jako při výrobě potravin zákon omezené vnímatelnosti: co je vidět, není celá pravda.

Takže tady ve Verdenu na Alleře, ráji krmiv pro zvířata, nejsou žádná jatka. Ani zeleninové záhony, pole se sójou nebo cukrovou řepou. Všechno se sem dováží. Maso, přísady nejsou ani odtud, většinou ani ne ze země se šťavnatými loukami, potůčky, stromy a malými domečky.

Jak zboží proudí, je obtížné odhalit v době, kdy se svět proměnil v globální cirkus, kdy krmivo pro psy, kočky, prasata, slepice a krávy se po stovkách tisíc tun vozí sem a tam.

Druhá strana tohoto řetězce dodávek vypadá jinak. Je to, do jisté míry, strana B.

Na té to páchne. Tam pracují ti, kdo nemají tu nejlepší pověst. Jejich dodavatelské vztahy jsou poněkud

nepřehledné. Jejich suroviny, poněkud nechutné, se nevyskytují v reklamě na značky Whiskas, Sheba, Pedigree, Nestlé Purina.

Ale v konzervě ano.

Např. rozemletá zvířata.

Tato moučka se zatím dostala do veřejného povědomí jen jako krmivo pro zvířata ve stájích, vyvolávající nemoc šílených krav.

Ale dodavatelé, kteří upadli v nemilost při těch velkých skandálech, dál zásobují surovinami i výrobce krmiv pro domácí zvířata. A tehdy nešlo jen o houbovité chuchvalce v mozku šílených krav. Šlo i o nechvalně známé suroviny jako masokostní moučka – až po kaly z odpadních vod.

Tato firma, která přidávala do krmiva tisíce tun kalů, je dodavatelem všech velkých v branži: nejen Masterfoods, ale i Nestlé Purina a Royal Canin (viz kapitola 3 a 5).

Kaly do krmiva se přidávaly i ve firmě, ne právě malé a bezvýznamné, specializované na sbírání zbytků z potravního řetězce. Jmenuje se Rendac – a patří dnes k jednomu z největších masných koncernů v Evropě: Vion. Ten má roční obrat víc než sedm miliard eur. Do německých supermarketů dodává řízky, Burger King od něj bere mleté maso na karbanátky. Vion ročně poráží dva miliony jehňat, 1,2 miliony krav a 18 milionů prasat – to znamená dohromady víc než dva a půl miliony tun masa.

Přitom se samozřejmě hromadí spousta odpadu.

Vion patří k deseti největším evropským obchodníkům s masem – a je to pěkný příklad toho, jak dohro-

mady prorůstají některé sféry, které k sobě nepatří, např. zpracování masa a kafilérie. Vedení firmy už to také došlo, takže teď v reklamě a PR přísně hlídá, aby ty nechutné oblasti obchodu k sobě moc nepřitahovaly pozornost veřejnosti (viz kapitola 5).

Dřív, ve středověku, byly kafilérie jako možné líhně choroboplodných zárodků vyhoštěné před brány měst. Ti, kdo toto řemeslo vykonávali, byli považováni za nedůstojné, patřili ke společenské spodině spolu s katy, jejichž úkoly často přebírali.

Separace měla dobrý důvod: profylaxe. Už ve středověku bylo lidem jasné, že se tyto obory musí oddělit, aby se původci nemocí nemohli šířit (viz kapitola 5).

Kafilérie existují dodnes po celé zemi. Tamní výroba není nic pro slabé povahy. Jeden novinář časopisu *Der Spiegel* to popsal následovně: „V mlýnu na kosti to praská a vrže, když drtič šrotuje vysloužilého plemenného býka. S hlasitým žblunkáním praskají zkvašená kravská střeva. Nafouklá těla koz a ovcí se šrotují v obrovském trychtýři.“

Nezní to moc lákavě. A pak jsou na řadě kuřata:

„Do drtiče přichází i kuřata z tzv. homogenizátoru; stroj původně sloužil ke zpracování ovoce, ale používá se na šrotování čerstvě vylíhnutých samčích kuřat, která samozřejmě nesnáší vejce, a tím pádem z nich není žádný zisk.“

Zařízení na odstraňování zvířecích těl, jak se zatím nazývalo, slouží ke zpracovávání zdechlin, jatečních odpadů jako koster, ale i nemocných a jedy zatížených zvířat.

Přitom se jedná o zavádějící pojem: o odstraňování nemůže být žádná řeč. Leccos se posílá do potravního řetězce. A přidává se do krmiva.

Citlivým milovníkům zvířat vstávají hrůzou vlasy na hlavě, že by své čtyřnohé přátele měli krmit takovým hnusem.

Teď, kdy se musí zužítovat i ten poslední odpad, se ukazuje, že tento způsob recyklace není zrovna nejzdravější.

Dnes už se nešíří morové epidemie a infekční onemocnění. Dnes se epidemicky šíří chronická onemocnění. Např. v USA jsou čtyřnožci tak tlustí, že vláda začátkem roku 2007 dokonce povolila lék na hubnutí pro psy.

Jakost krmiv přitom hraje velkou roli. Průmyslové zužitkování odpadů přidáváním do krmiva zvířatům škodí, míní zvěrolékař Dirk Schrader z Hamburгу:

„Zneužívání zvířat jako smetiště se rozmáhá,“ říká veterinář s ordinací v malé vile v Hamburгу, v Rahlstedtu (viz kapitola 4).

Reklama předstírá svět, v němž je kočka zdravá a člověk se z toho raduje.

Ve skutečnosti má kočka cukrovku a člověk je osamělý.

Člověk si vypěstoval zvířata podle svých potřeb, vychovával je, cvičil a krmil.

Domácí zvíře jako přítel, užitné zvíře jako krmivo.

O zvíře nejde, jde o člověka.

Průmysl krmiv udělal ze zvířete předmět lidských potřeb, a to na zcela elementární úrovni: na úrovni výživy.

Jenže zvířata jsou samostatné bytosti se samostatnými potřebami. Vlastně chtějí žrát něco úplně jiného. A průmysl krmiv jim to musí odpírat; konec konců krmiva nekupují zvířata, ale lidé.

A ti krmí domácí zvířata polidštěnými jídly a užitková zvířata krmnými dávkami, sloužícími jedinému cíli: přinést největší zisk v co nejkratší době.

Požadavkům jednotlivých druhů zvířat to neodpovídá, je to proti přírodě.

A ta se teď mstí.

Nemocemi, jež jsou přímým nebo nepřímým důsledkem krmení.

Zvířata jsou nemocná, domácí zvířata přejímají civilizační nemoci svých pánů. I lidé jsou nemocní, nakažení původci, které vypěstovali v žaludcích svých užitkových zvířat (viz kapitola 8).

Moderní způsob krmení je nezdravý. Na jedné straně ho neuvěřitelně zlevnil, na druhé přerušil tradiční vazbu mezi člověkem a zvířetem a na její místo dosadil logiku průmyslu.

To zvyšuje rizika, protože odpad z potravinářských továren se samozřejmě kazí. Všechny suroviny globalizovaných potravinářských továren se transportují na velké vzdálenosti a musí se dlouho skladovat. Tak roste nebezpečí kažení a šíření choroboplodných zárodků.

Firma Diamond Pet Foods v USA např. musela krátce před vánocemi 2005 stáhnout z obchodu velké množství krmiva pro psy kvůli alfatoxinům, jedu vylučovanému plísní „*Aspergillus flavus*“. Firma byla nucená varovat před vlastním krmivem. „Pokud vaše domácí zvíře projevuje symptomy jako únavu, lenost či

letargii, odmítá potravu, má dožluta zbarvené oči a dásně, silný nebo krvavý průjem, navštivte prosím okamžitě zvěrolékaře,“ píše se v prohlášení v tisku, šířeném americkým úřadem pro potraviny a léky „Food and Drug Administration“ (FDA).

V Americe už zemřelo 75 psů. Začátkem roku 2006 zemřelo ve stejné souvislosti v Izraeli dalších 23 psů. Příčina smrti: selhání ledvin po požití krmiva „Nutra Nuggets Performance“ firmy Diamond. Devatenáct různých výrobků z této továrny v Gastonu v americkém státu Jižní Karolína muselo být staženo z trhu.

Evropská unie varovala prostřednictvím rychlého varovného systému roku 2006 před plísněmi z USA. Při testech Nadace testování zboží na jaře 2006 obsahoval vzorek „Nestlé Purina Beneful“ jako jediný ze třiceti výrobků vyšší hodnoty deoxynivalenolu (DON) a zearalenonu (ZEA). „Beneful“ se považuje za prvotřídní krmivo, stejně jako Diamond.

Ale plísně nedělají rozdíly mezi levným a drahým krmivem. Roku 1999 zemřelo 25 psů na tento jed, obsažený mj. v domácí značce Ol'Roy řetězce Wal-Mart a dalších 53 výrobcích. V roce 2004 byly v Asii kontaminované výrobky Whiskas, Pedigree a Kitekat, obsahující plesnivou kukuřici.

Roku 1995 musela firma Nature's Recipe stáhnout výrobky kvůli vomitoxinu, rovněž jedu z plísní. Stálo ji to dvacet milionů dolarů.

Časopis *Öko-Test* našel roku 2004 ve všech dvaceti druzích granulí pro psy DON, u čtyř výrobků víc než 1 000 mg/kg, pro vepře množství považované za maximum. Zvýšené hodnoty DON byly naměřené v krmivu

„Animonda Fit & Cross Dinner s drůbežím a hovězím“, „Adult All Breeds Performance High Activity“ zn. Eukanuba, „TIP čerstvé kusy drůbežího a hovězího“, stejně jako „Artus Dog plnohodnotná strava pro psy, kroužky s masem“. Ochratoxin A, také jed z plísní, byl prokázán v „Orgando, plnohodnotná směs“, „Benutra High Premium“ zn. Aldi a opět „Animonda Fit & Gross Dinner“.

Nadace testování zboží našla roku 2006 ve výrobku Nestlé Purina kromě jedů z plísní i geneticky manipulovanou sóju, která nebyla deklarovaná (viz kapitola 12).

Hlavně granule zřejmě mají sklon k plesnivění.

To znamená: budoucnost bude plesnivá.

Protože suché krmivo je moderní.

„Hlavní trend směřuje k suchému krmení,“ píše se v příručce Hill's „Klinická dietetika pro drobné zvířectvo“.

Nicméně odborníci ho neposuzují jednotně. Podle oborových údajů obsahuje čtyřikrát víc kalorií než vlhké krmivo a tak zvyšuje nebezpečí nadváhy. Granule také obsahují hodně uhlovodanů – aby držely pohromadě. „Z důvodů zpracování se granule vyrábějí na bázi obilí,“ píše se v příručce Hill's: „Škrob působí jako cement.“ 40% podíl uhlovodanů je standardní z technických důvodů – „protože tento podíl odpovídá minimálním požadavkům pro proces extruze.“ Extrudér, miláček potravinářského průmyslu, může vylišovat všechno možné – lupínky, špagety, ale i vločky pro kočky a granule pro psy.

To znamená: recepty se nedělají tak, aby zvířatům chutnaly a prospívaly jejich zdraví, nejdůležitější je výrobní proces.

Středem zájmu není zvíře, ale stroj.

Nicméně zvíře má žrát, a proto se výrobek ještě vyšlechtí – díky chemii.

Aby se cestou nezkazil, přidají se konzervační látky. Aby dobře vypadal, přidají se barvy (viz kapitola 7).

Ztráty vitaminů se dají vyrovnat umělými živinami – přitom však hraje roli štěstí. Někdy je jich málo, často příliš mnoho. To může dokonce škodit zdraví: Nadace pro testování zboží upozornila v září 2006, že „sáhnete-li po nesprávném sáčku“, může to mít za určitých okolností „fatální následky“ (viz kapitola 13).

Aby krmivo tak nepáchlo, přidají se aromatické látky; cukr a sladidla, aby to lépe chutnalo – a zvíře víc žralo.

Zvláště obtížné je zřejmě vpravit příchutě do suchého krmiva.

K tomu existuje celý arzenál možností, hlásá příručka Hill's: „Velké části suchého krmiva jsou potažené látkami zesilujícími chuť, jako např. ze zvířecích tkání, natrávené proteolytickými enzymy. Chuť zesiluje i sůl, tuky na povrchu i uvnitř granulí, l-lysin, l-cystein, glutamát sodný, cukr a sojová omáčka.“ Kromě toho výrobci používají krev a moučku z ptačího peří, nukleotidy, extrakt z droždí, sušený sýrový prášek, fermentované maso a syrovátku, roztoky obsahující maso, které se vstříkují při extruzi, hydrolyzovaný rostlinný protein, vejce, stejně jako cibulový a česnekový prášek. „Stále častěji,“ stojí v příručce, „se přidávají i umělé aromatické látky, např. aroma špeku a sýru, i uzená vůně do některých krmiv pro domácí zvířata a pochutin.“

Nic z toho nám však při exkurzi do továrny Whiskas ve Verdenu neukázali. Co jsme viděli, bylo vlastně

v pořádku, velice v pořádku, jak posoudila milovnice koček Grewe z Twistringenu. „Fantastické. Čisté. Velmi dobře,“ chválila po exkurzi. Čistší než v leckterém malém řeznictví. „Fantastické.“

Lidé rádi srovnávají krmivo s vlastním jídlem. Hledají to, co se jmenuje jako jejich vlastní oblíbená jídla. „Slavnostní menu s husou podle tradičního receptu“ např. od Cesara. Pro psa.

Leckdo už přestal rozlišovat mezi tím, co je dobré pro něj a co je dobré pro zvíře.

Mnozí ho dokonce považují za svého partnera.

Pro lidi to je dobré, pro zvířata méně.

2.

BOTOX PRO BOXERY

ČLOVĚK A ZVÍŘE SE SOBĚ PŘIBLIŽUJÍ

*Kočka jako erotický symbol / Nová láska Číňanů
ke psům / Když Rex přijde do puberty / Doggy-Wellness:
odpočinek pro psí duši / Ať to stojí, co chce /
Tiché umírání v německých obývacích /
Nepřítel domácího zvířete je jeho majitel*

Přijeli spolu, muž a pes. Eggert Pries, ekonom ze Šlesvicka-Holštýnska, blondák v oranžově červeném tričku, s batohem, čeká se svým hovawartem u recepcce. Má rezervaci od pátku do pondělí. „Přijel jsem na oslavu,“ říká. Psa nechá tady a po oslavě se vrátí.

„Hotel Tlapka“ nabízí ubytování pro člověka i zvíře.

Z mnoha nejrozumnějších důvodů je možné tady nechat psa, na pár hodin nebo týdnů. Někdo má obchodní jednání, jiný slaví svatbu. Ať už někdo staví dům nebo musí do nemocnice, leccos je jednodušší bez psa. Někdo ho tady ubytuje, když jede na dovolenou.

Také je možné nechat zvíře vyzvednout. To obstará Volker Steinke, psí šofér. Má dlouhou šedou bradku

a stojí u recepce se zlatým retrívrem Chicou z Charlottenburgu. Kde je její páneček a panička? „Ti jsou na cestách,“ říká Steinke. „Byla u nás už několikrát.“

Vpravo vedle recepce je malá hala s módní sedací soupravou, potaženou kůží, kde si může páneček nebo panička chvíli odpočinout, vlevo obchůdek plný sáčků Royal Canin, kde se dá koupit nějaká laskomina pro čtyřnohého miláčka. Výrobce krmiv Royal Canin je partner „Hotelu Tlapka“ (viz kapitola 10).

Tento hotel, padesát kilometrů jihozápadně od Berlína, v brandenburském městečku Beelitz, přímo symbolizuje nový vztah člověka a zvířete. Dřív, jak praví legendy, rodina vysadila psa nebo kočku na prvním parkovišti u dálniční restaurace, když v narvaném volkswagenu jela do Rimini.

Dnes mnozí nemají žádnou rodinu, nahrazuje jim ji pes. A kočka slouží jako symbol erotiky.

I když mají partnera, často se může zvíře proměnit v odlučující element: „Pes může časem zaujmout tak dominantní roli, že úplně utlumí jakoukoli chuť na sex,“ píše Christine Kaufmann, herečka a spisovatelka („Vrazi lásky na čtyřech tlapkách“).

Dřív člověk choval domácí zvířata, protože byla užitečná. Pes hlídal dům, kočka chytala myši. Za svůj výkon si vysloužili úctu lidí, někdy byli dokonce uctíváni jako bohové (viz kapitola 6). Dnes je zbožňované i leckteré domácí zvíře, ale důvodem spíš bývá nedostatek mezilidských vztahů.

Například kočka se stala učitelkou člověka, shledal německý institut „Rheingold“ v Kolíně, specializovaný

na průzkum trhu („Institut pro kvalitativní analýzy trhu a médií“).

Tento institut považuje kočku za „katalyzátor pohody“, umožňující člověku, který má být přizpůsobivý, aby si zachoval silnou osobnost a současně i citlivost, vidět v povaze kočky „povznášející odraz“. To zvíře projevuje „přirozenou schopnost přežít“.

„S tímto návratem k přírodě má člověk naději se od kočky naučit něco z jejího umění přežít a tímto způsobem se zocelit v těžších dobách a životních podmínkách.“ Kočka jako kumpán s hebkým kožíškem nenabízí jen „domov a vitalitu“, ale i – hop, a je pryč – „nezávislost a svobodu“. Když přede, vyzařuje „emocionalitu“ a tak nabízí, když to shrneme, i při té své falešnosti, jistou „lidskost“.

*

Mezi člověkem a zvířetem vznikl citový vztah – a současně i značné odcizení. Člověk ho nevnímá jako zvíře, nechová se k němu jako ke zvířeti, nýbrž jako k náhradě, k rovnocennému partnerovi. To je na jedné straně potěšitelné zlepšení – ale nemusí zvířeti prospívat. Stále víc totiž některá z nich trpí ve své nové roli.

Dokonce Číňané, kteří tradičně raději vidí psa na talíři, ho nyní chtějí jako domácí zvíře. V roce 2006, v roce psa, vypukl pravý „boom“, psaly noviny *Süddeutsche Zeitung*. Mao Mao, ochránkyně zvířat, řekla dopisovateli tohoto deníku, že však má tato láska jisté hranice: „Když se pes majiteli vykadí na pohovku, ten rychle ztratí trpělivost a prostě ho vyhodí.“

Na Západě má láska ke zvířatům tradici a majitelé se starají o duši zvířete, rozvoj jeho osobnosti a dokonce i o jeho sexuální orientaci. Rakouský časopis *Wuff* se zabýval tématem „Psi v pubertě. Od štěněte k výrostkovi“. A *New York Dog Magazine* se věnoval zděšení majitele psa, když zjistil pravdu („Můj pes je buzerant!!“).

Láska ke zvířatům nezná hranic: mnichovský psycholog Volker Sorembe zaměřil své libido na žáby v zahradním jezírku: „Ve zvlášť šťastných situacích můžete žabu položit na záda a hladit jí břicho,“ vyprávěl překvapené reportérce Irene Binal (*Deutschlandradio*), když chtěla vědět, jak někdy lidská náklonnost zvířata přetěžuje (Název pořadu: „Když Rex pláče“).

Člověk se sblíží se zvířetem, protože se odcizil svým bližním. Mnozí žijí sami, někteří osaměle. Nemají si s kým popovídat, mezilidské vztahy trpí a hlavně ve velkoměstech kočka a pes nahrazuje životního partnera. Výroba krmení má sklon k polidšťování – ale zvířatům to moc neprospívá.

Osamělí obyvatelé velkoměst se skoro obětují pro své miláčky: „Mnozí dělají všechno pro své zvíře,“ říká Christoph Puls, vedoucí marketingu firmy Gimborn, výrobce prvotřídního krmiva. Co branži velice těší: „Podle ankety nehrají peníze výraznější roli v rozhodování, zda si pořídit domácí zvíře, nebo ne,“ říká Detlev Nolte, mluvčí „Průmyslového svazu výrobců potřeb pro domácí zvířata“.

Jak je vidět v leckterém obchodu s těmito potřebami.

Například v Hamburgu, Pöseldorfu se jmenuje „V.I.Pets“.

Před ním stojí postarší kabriolety mercedes, opel a ford. V Hamburгу rádi jezdí v kabrioletech a hned otvírají střechu, jakmile na chvíli přestane pršet.

Jistě, právě proto se v tomto obchodu prodávají brýle pro psy, kteří milují jízdu kabrioletem. Jsou vystavené ve výloze na modelu psa.

Mají tam i obojek ozdobený korálky Swarovski za 79,90 euro, košíček z kůže za 129 euro.

Miska z hnědého vzácného dřeva je za pouhých 999 euro se dvěma ocelovými vnitřními miskami na vodu a krmivo.

Luxusní žrádlo pro gurmány, vakuově balené v ige-litu, pochází z opačného konce světa: „Natural New Zealand Pet Nutrition Peak“, 85 g za 4,90 euro. V polici na bonbóny najdete různé pochutiny, např. „Rinti česnekové trojúhelníčky“. A „Žrádlo pro labužníky“ a „Rozmazlovací mix“ a „Směs kostiček“.

Pár kilometrů dál, v Hamburгу-Eppendorfu, kde je jedna italská restaurace vedle druhé a lidé bydlí ve vznešených starých domech, někdy psa vozí na procházku v kočárku.

„Je to neuvěřitelné,“ říká Jessica Schlatermund, vedoucí obchodu „Dogma“ („Lifestyle pro psy a jejich majitele“ stojí na elegantní markýze). Stará se o to, aby zboží odpovídalo potřebám psa a dostal jen to, co mu opravdu prospívá. „Když má pes revma, dostane kabátek, a to šitý na míru,“ říká paní Schlatermund.

Její zákazníci nemají žádné pejsky, ale psy, „protože mají velké domy a zahrady a nechybí ani dog walker“.

To je ten, kdo jim venčí psa.

V Brazílii a Kalifornii už stoupá poptávka po zkrášlovacích operacích pro zvířata: zmenšení hrudi, vypnutí očních víček, vyhlazení vrásek. Až po „botox pro boxera (*Welt am Sonntag*). Zastánci zkrášlující chirurgie to považují za normální: „Proč by pes neměl dobře vypadat?“ ptá se Edgar Brito, odborník na plastickou chirurgii v brazilském Sao Paulu.

Americká firma Neuticles dokonce nabízí silikonová varlata pro vykastované psy. Prý jim to zvedá sebevědomí. Vynálezce Gregg A. Miller přišel na tento nápad, když nechal vykastovat svého bloodhunda Bucka. „Opravdu jsem byl překvapený, když jsem si všiml, že po kastraci jsou jeho varlata jednou provždy pryč,“ říká Miller. Ohromilo ho to: „Buck už nebyl Buck!“ S pomocí veterináře vymyslel „implantát varlat pro domácí zvířata“. Investovalo se půl milionu dolarů, než dostal svá umělá varlata rotvajler Max policejního úředníka Mika Pyla z Missouri.

Soucít člověka se zvířetem zřejmě nezná hranice.

Někteří už dokonce spolu tančí. Tomu se pak říká „dogdance“ a prý je to nový, moderní druh sportu, jak v září 2006 psaly *Süddeutsche Zeitung*. Autor článku byl ve „Sportovním hotelu pro psy Wolf“ v Oberammergau přitom, když Denise Nardelli učila přítomné čtyřnožce umění „rytmického pohybování tlapkami“. Paní Nardelli není jen tak nějaká trenérka, ale „odbornice na slovo vzatá v psím tanci“, autorka knihy „Dogdance“.

Dogdance nabízejí i v „Hotelu Tlapka“. Tady ho učí Monika Lux, malá, šlachovitá a velmi agilní.

Pes potřebuje úkol, říká paní Lux. Většině psů procházka nestačí, jejich pudy ani duch nejsou plně vyu-

žité. Mají sexuální pud, lovecký pud, chtějí se zmocňovat kořisti. Pes musí mít možnost žít tyto pudy, říká paní Luxová, jinak si hledá náhražky; „vrhá se na běžce nebo cyklisty“.

„Snažíme se pudy směřovat do správných drah a řídit je,“ říká paní Luxová. Například tancem. To není žádný valčík, ale jakýsi balet, pes skáče mezi jejíma nohama, reaguje na pohyby ruky, udržuje rytmus. A to v neuvěřitelném tempu.

Vlastně je správné, když jsou člověk a zvíře spolu. Aspoň pro člověka. To každopádně dokazují různé příspěvky na kongresu „Vztah člověka a domácího zvířete“ na jaře 2006 v Ismaningu u Mnichova. Zvířata prý mají dobrý vliv na sebevědomí a empatii, zlepšují výkony dětí ve škole, u delikventů dokonce vyvolávají sociální citění, už dávno považované za ztracené, dlouhodobě nezaměstnané chrání před neustálým vysedáváním u televize a alkoholem.

Kdo má zvíře v domácnosti, nepotřebuje doktora, tvrdil berlínský „Institut Roberta Kocha“ v roce 2004. Kladné vlivy sahaly od snížení krevního tlaku až po lepší hodnoty cholesterolu. Víc tělesného pohybu a silnější sebedůvěru institut označil za nepřímé důsledky, v neposlední řadě je třeba se zmínit i o nižší spotřebě léků.

Univerzita v Bufallu zjistila, že pouhá přítomnost zvířete ve stejné místnosti snižuje tlak i stres. Při pokusu s burzovními obchodníky se v přítomnosti psů snížilo vylučování tzv. volných radikálů, které údajně zrychlují procesy stárnutí a vyvolávají rakovinu.